

Zuzany Kvapilové

Rationalism in Islam: Jamīl Šidqī az-Zahāwī and his Revolt in Hell

Tématem bakalářské práce je problematika islámského racionalistického myšlení v básnickém díle *Thaura fi 'l-džahīm* (Vzpouřa v pekle), jehož autorem je významný představitel vrcholného období irácké nahdy, Džamīl Šidqī az-Zahāwī (1863-1936). Bakalářská práce obsahuje dvě rozsáhlé kapitoly, které navazují na fundovaný Úvod zaměřený na konceptuální a metodologické otázky související se zadanou tematikou. Práci uzavírá obsáhlý a dobře strukturovaný závěr, jakož i seznam použitých pramenů a odborné literatury.

První kapitola nazvaná *Revolt in Hell* je rozdělena do několika podkapitol charakterizujících toto pozoruhodné básnické dílo. Literární kritika pokládá text az-Zahāwīho básně za břitkou satiru na islámskou eschatologii, vysmívající se představám muslimských učenců o ráji a pekle. Andělé smrti, Nakīr a Munkar, přicházejí za básníkem pohrouženým do snu, v němž se mu zdá, že zemřel a musí se zpovídat z toho, jak žil v souladu s islámskou vírou. Básník odpovídá andělům jako člověk, který odmítá omezené či zaslepené pohledy na povinnosti muslima, a tak je odsouzen k pobytu v pekle. Andělé však básníkovi dovolí nahlédnout do ráje, a tím zcela změní jeho vnímání obou eschatologických kategorií.

Tento zásadní bod zápletky, příp. obratu narativního děje, vychází z básníkovy zjištění, že v ráji se nacházejí ti, kdo slepě plnili náboženské příkazy, zatímco v pekle se ocitli arabští i evropští myslitelé, filozofové, vědci a umělci, kteří protestují proti svému zatracení a žádají nápravu. Démoni a jiné pekelné síly zvítězí v bitvě s anděly a ovládnou ráj. Jak Z. Kvapilová správně zdůrazňuje, autor *Vzpouřy v pekle* byl při psaní této básně ovlivněn dílem *Risālat al-ghufrān* (Traktát o odpuštění) od abbásovského básníka Abū 'l-'Alā' al-Ma'arrīho, jenž je v az-Zahāwīho básni ztvárněn jako rebelující postava vyzývající obyvatele pekla ke vzpouře proti útlaku a nespravedlnosti. Poeticko-filozofický rozměr *Vzpouřy v pekle* se opírá o literární obraz slavných představitelů klasické arabské poezie, evropské filozofie, literatury a vědy, jenž je zasazen do kontextu islámské eschatologické tradice rozvíjené hanbalovským teologem a právníkem Ibn Tjmījou.

Druhá kapitola se zabývá způsoby, jakými lze vnímat az-Zahāwīho filozoficko-teologický odkaz. Zuzana Kvapilová se zde zamýšlí nad významem predestinace a fatalismu v islámu, a to v souvislosti s vymezením svobodné vůle v islámském teologickém diskursu. Zároveň předkládá znamenitý výklad myšlenek týkajících se problematiky spravedlivého či nespravedlivého Boha, které rezonují v az-Zahāwīho epické básni. Další část této kapitoly je věnována satirickému vyznění *Vzpoury v pekle*. Az-Zahāwī vytvořil řadu veršů, v nichž velmi podrobně popisuje ráj jako místo nepřeborných radostí a slastí, jimiž jsou zahrnováni ti věřící, ke kterým autor literárního díla zaujímá kritický postoj a zobrazuje je s velkou dávkou sarkasmu a ironie. Součástí výkladu jsou také velmi dobře zvolené ukázky vybraných veršů.

Závěrečné stanovisko:

Bakalářská práce **Zuzany Kvapilové** *Rationalism in Islam: Jamīl Šidqī az-Zahāwī and his Revolt in Hell* je příkladem důsledného uplatnění teoretických zásad v rámci sémanticko-tematické analýzy literárního díla. Představuje hodnotnou původní studii, která vychází ze znalosti reprezentativního souboru pramenů a odborné literatury a je dokladem autorčiny vysoké badatelské erudice.

Bakalářská práce **Zuzany Kvapilové** splňuje požadavky standardně kladené na bakalářskou práci, a proto ji doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení klasifikačním stupněm „výborně“.

Doc. PhDr. František Ondráš, PhD.
školitel

V Praze, 24 ledna 2022